

Papp Tekla

MTA doktora, egyetemi tanár

*Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kara,
Civilisztikai Tanszék*

AZ ÖRÖKLÉSI SZERZŐDÉS STATIKÁJA

Debreceni Jogi Műhely, 2025. évi (XXII. évfolyam) 1-2. szám (2025. szeptember 12.)

DOI 10.24169/DJM/2025/1-2/5

Absztrakt: Az alimentációs (létfenntartási) kötelmek funkciója napjainkban felértékelődik, különösen a demográfiai változások függvényében:¹ az európaiak hosszabb ideig és egészségesebben élnek, viszont a gondozási szolgáltatások iránti igényük is egyre erőteljesebben jelentkezik;² így az időskor magával hozza a betegségek, fogyatékosságok, a fizikai gyengeség és a pszichés problémák kialakulását is, szükségessé téve az alimentációs szolgáltatásokat.³

¹ A bevezető gondolatok Papp Tekla (2023): Variációk alimentációs kötelmekre, *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás* 11(1) 118-119. alapján készült.

² Lásd: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának Az európai gondozási stratégiáról. Brüsszel, 2022. 9. 7. COM/2022/440 final CELEX-szám: 52022DC0440 1. Bevezetés: „a tartós ápolásra-gondozásra szoruló 65 év felettiek közel felének sem teljesül az önmaguk ellátásához vagy a háztartási tevékenységek elvégzéséhez való segítségnyújtás iránti igénye. Sok esetben a gondozási szolgáltatások nem állnak rendelkezésre ott és akkor, ahol és amikor az embereknek szükségük van rájuk, akik emellett hosszú várólistákkal és bonyolult eljárásokkal is szembesülnek.”

³ Lásd: Bizottság közleménye az európai gondozási stratégiáról 2. A gondozási szolgáltatások fejlesztése: „Színvonalas tartós ápolással-gondozással támogatható a gondozottak jólléte, méltósága és alapvető jogai, többek között az elszigetelődés, a magány, valamint az ebből eredő testi és lelki hatások megelőzése és enyhítése révén.”

Ennek fényében aktuálissá és indokolttá vált a személyközpontú, önálló és méltóságteljes életvitelt is lehetővé tevő, tartós ápolás-gondozást nyújtó alimentációs kötelek vizsgálata: mire irányulnak és milyen szerepet töltenek be jelenlegi társadalmunkban az e tárgyú magánjogi szerződések.

Jelen tanulmányban egy klasszifikálást elvégző rész után az öröklési szerződés jellemzőit és statikáját (az öröklési szerződés alanyait, közvetlen és közvetett tárgyait, tartalmát) elemezzük.

Kulcsszavak: alimentációs jogviszonyok, öröklési szerződés

The statics of inheritance contract

Abstract: The function of alimony obligations is becoming increasingly important these days, especially in light of demographic changes: Europeans are living longer and healthier lives, but their need for care services is also becoming increasingly strong, because of old age brings with it the development of diseases, disabilities, physical weakness and psychological problems, making subsistence services necessary.

In light of this, it has become relevant and justified to examine alimony obligations that provide long-term care and support, enabling a person-centered, independent and dignified lifestyle: what are their aims and what role do private law contracts on this subject play in our current society.

This study classifies alimony legal relations, takes into account the characteristics of the inheritance contract, and then analyzes its statics (based on the subjects, direct and indirect objects and content of the contract), also processing the relevant judicial practice.

Keywords: alimony legal relations, inheritance contract

Die Statik des Erbvertrags

Abstrakt: Insbesondere im Zuge des demografischen Wandels gewinnt die Funktion der Alimentationobligationen zunehmend an Bedeutung: die Europäer leben länger und gesünder, aber auch ihr Bedarf an Pflegeleistungen wird immer deutlicher, weil das Alter sich die Entwicklung von Krankheiten, Behinderungen,

körperlicher Schwäche und psychischen Problemen mitbringen, die Lebensunterhaltsleistungen notwendig machen.

Vor diesem Hintergrund ist es relevant und gerechtfertigt geworden, lichten, die ein personenzentriertes, unabhängiges und würdevolles Leben ermöglichen und eine langfristige Pflege ermöglichen, zu untersuchen: worauf zielen sie ab und welche Rolle spielen privatrechtliche Verträge zu diesem Thema in unserer heutigen Gesellschaft.

Diese Studie klassifiziert Alimentationsrechtsverhältnisse, die Merkmale des Erbvertrags und analysiert anschließend dessen Statik (basierend auf den Vertragssubjekten, direkten und indirekten Gegenständen und Inhalten des Vertrags), auch die Bearbeitung der einschlägigen Rechtsprechung.

Schlagnvorte: Alimentationsrechtsverhältnisse, Erbvertrag

1. Alimentáció szerződési variánsok

A létfenntartást és a megélhetést szolgáló ellátási, tartási kötelezettségek alapulhatnak törvényi előírásn és jogügyleti jogalapúak is lehetnek.⁴ Az előbbiek közé tartoznak magánjogi szempontból a Polgári Törvénykönyv szerinti házastársi tartás,⁵ az élettársi tartás⁶ és a rokонтartás⁷ (gyermek tartása,⁸ szülő tartása,⁹ testvértartás,¹⁰ mostohagyermek tartása¹¹), a közjog oldaláról pedig a szociális és nyugellátások.¹²

⁴ 4/2008. Polgári jogegységi határozat a tartási, életjáradéki, valamint az öröklési szerződéssel kapcsolatos perekről V. 1.

⁵ 2013. évi V. törvény (a továbbiakban Ptk.) 4:29. §.

⁶ Ptk. 4:86. §.

⁷ Ptk. 4:194. §.

⁸ Ptk. 4:213-222. §§.

⁹ Ptk. 4:196. § (2).

¹⁰ Ptk. 4:197. §.

¹¹ Ptk. 4:198. §.

¹² 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról: időskorúak járadéka, ápolási díj, települési támogatás, foglalkoztatást helyettesítő támogatás etc.; BH 2013. 83.: A tartási szerződés és a Szoc.tv. hatálya alá tartozó ellátási tevékenység

A jogügyleti jogalapú alimentációs kötelezettségek fakadhatnak szervezeti jogügyletből és kötelmi jogügyletből; az előbbibe tartozóan a szociális szövetkezet¹³ és bizonyos esetben a nyugdíjas szövetkezet,¹⁴ valamint az alapítvány,¹⁵ az egyesület¹⁶ és a nonprofit gazdasági társaságok¹⁷ is betölthet alimentációs részszerpet, míg az utóbbi kategóriában bizonyos kontraktusokhoz köthető egzisztenciát fenntartó/segítő rendeltetés.

Meglátásom szerint jelenleg a létfenntartást szolgáló szerződések többféleképpen is megszerezhetők.

A) Közvetlen és közvetett típusba sorolhatók:

- az előbbi esetén az alimentációs szolgáltatás nyújtása a szerződő felek között realizálódik,
- míg az utóbbinál egy „eltartó” finanszírozza harmadik személy (kvázi közreműködő) létfenntartási szolgáltatásnyújtását az eltartottnak, vagy a jogügylet harmadik személy (eltartott) javára szóló szerződésként realizálódik.¹⁸ Az első kategóriába tartozik például élők közötti jogügyletként a tartási szerződés, a gondozási szerződés, az életjáradéki szerződés, a gazdaságátadási szerződések egy része és bizonyos fajtájú biztosítási szerződések, valamint szervezeti jogügyletként a speciális célú alapítvány, míg a második fajtába vonhatók például a speciális tárgyú megbízási és egészségügyi kezelési szerződések, a biztosítási egyes változatai, a szervezeti jogügyletek közül pedig a nyugdíjas szövetkezet. Élők közötti jogügyletként az ajándékozási szerződés mindkét rendeltetésű lehet, halál esetére szóló jogügyletként az öröklési szerződés pedig közvetlen típusú, ha az örökhagyó magának nyújtandó tartás, életjáradék vagy gondozás fejében örökösévé nevezi a vele szerződő felet, és közvetett típusú, ha az alimentációs

elhatárolása; A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások kapcsán lásd: BDT 2024. 4838.; 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról.

¹³ 2006. évi X. törvény a szövetkezetekről (továbbiakban: Szöv.i tv.) 14. § (1); alapszabály alapján.

¹⁴ Szöv.i tv. 25. §, 32. § (1); alapszabály alapján.

¹⁵ Ptk. 3: 386. § (2).

¹⁶ Ptk. 3:63. § (1).

¹⁷ 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról (Ctv.) 9/F.

¹⁸ Amennyiben az eltartott anyagi helyzete engedi, hogy maga állja a létfenntartási szolgáltatások költségeit, akkor ez a megkülönböztetés nem releváns.

szolgáltatások a szerződésben meghatározott harmadik személynek nyújtandók.¹⁹

B) A felsorolt kontraktusok szűk és tág értelemben vett alimentációs szerződésekre is bonthatók:

- a szűk értelemben vett alimentációs megállapodásoknak (tartási, életjáradéki és öröklési szerződések) a Ptk. létfenntartást biztosító szerepet szán,²⁰ vagy a joggyakorlat alakította ki így (gondozási szerződés),
- míg a többi szerződésnek (tág értelemben vettek) más az alapvető funkciójuk: ezt ezek egy részénél (biztosítási, megbízási, bizalmi vagyongazdálkodási szerződések) a Ptk. deklarálja,²¹ másik részükénél (gazdaságátadási szerződés, egészségügyi kezelési szerződés) egyéb törvények,²² vagy a joggyakorlat alakította ki (életjáradéki biztosításnak tűnő konstrukció). Jójárt Eszter meglátása szerint az általam szűk értelemben vett alimentációs szerződések az öngondoskodás sajátos formái és a szűkebb család létalapjának garanciájaként is funkcionálnak. (Jójárt, 2007, p. 19; Jójárt, 2017b, p. 18)

C) Az eddig osztályozott szerződések feloszthatók üzletszerű és nem üzletszerű változatokra is: amennyiben az alimentációs szolgáltatásnyújtására kötelezett jogi személy, akkor általában tömegesen és tartós haszonszerzési céllal köt ilyen szerződéseket (kivéve, ha karitatív jelleggel végez gondozási és ellátási tevékenységet); elvétve magánszemélyek is végeznek alimentációs tevékenységet üzletszerűen.

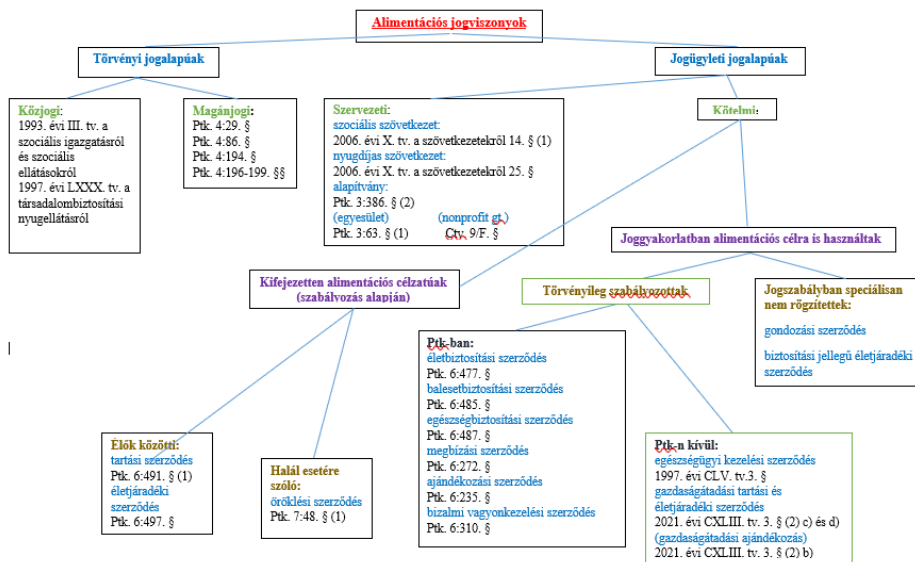
Az alimentációs jogviszonyok sokféleségét és csoportosíthatóságukat az alábbi ábrával szemléltetem:

¹⁹ Ptk. 7: 48. § (1).

²⁰ Ptk. 6:491. § (1): ellátás és gondozás, 6: 497. § (1): járadék, 7:48. § (1): tartás, életjáradék, gondozás.

²¹ Ptk. 6:439. §: kockázati fedezet nyújtása a biztosítási szerződésnél; 6:477. §: feltétel bekövetkeztéhez kötött pénzfizetés életbiztosításnál; Ptk. 6:487. §: egészségügyi szolgáltatások fedezetének nyújtása egészségbiztosításnál; Ptk. 6:272. §: feladat ellátása.

²² 2021. évi CXLI. törvény az agrárgazdaságok átadásáról; 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről.

2. Az öröklési szerződés jellemzői

Az öröklési szerződés alapján az örökhagyó a vele szerződő felet a magának, illetve a szerződésben meghatározott harmadik személynek nyújtandó tartás, életjáradék, illetve gondozás ellenében - vagyona, annak egy meghatározott része vagy meghatározott vagyontárgyak tekintetében - örökösévé nevezi, a másik fél pedig kötelezettséget vállal a tartás, életjáradék, illetve gondozás teljesítésére.²³

Az öröklési szerződés halál esetére szóló jogügylet: az örökhagyó halálához (mint feltétel bekövetkeztéhez)²⁴ kötött végintézkedési fajta.²⁵ Az öröklési szerződésnél

²³ Ptk. 7:48. § (1).

²⁴ 62020CJ0277; „Nem öröklési szerződésről van szó tehát például abban az esetben, ha a felek a jogutódlás időpontjául – de nem feltételül – jelölik meg az örökhagyó halálát. Az ilyen kikötés csak a szerződés teljesítési időpontjának meghatározását jelenti.” Weiss Emília és Vékás Lajos In Jójárt, 2017b, p. 14.; BH 2015. 7.; BH 2001. 325.; BH 1981. 407.; BH 1974. 209.

²⁵ Pest Megyei Bíróság 5. Pf. 21 014/1977.: Az öröklési szerződés olyan végintézkedés, amelyben az örökhagyó szerződéses kötelezettséggel jelenti ki végakarátát; Csak az örökhagyó tekintetében végintézkedés: Vékás, 2019, p. 83.; Anka, 2014, p. 593.; Jójárt,

a vagyon, vagyonrész, vagy meghatározott vagyontárgy tulajdonjoga az örökhagyó halálával száll át (Kőrös, 2013, p. 386.; Eörsi – Kemenes – Sárándi – Világhy, 1991, p. 261.; Kovács, 2008, p. 206.; Fuglinszky, 2018, p. 788):²⁶ addig a kötelezett várományos (Kőrös – Orosz, 2023)²⁷ (a tulajdonjogszerzésre az öröklés megnyíltakor kerül sor) (Jóárt, 2017b, p. 14.; Kőrös – Orosz, 2023),²⁸ az öröklési váromány biztosítására szolgál az elidegenítési és terhelési tilalom.²⁹ A tartási (életjáradéki) szolgáltatást tartalmazó szerződés nem minősül öröklési szerződésnek, ha a szerződési kikötés szerint az eltartó az ellenszolgáltatást a tartásra (életjáradékra) jogosult halálának időpontjában szerzi meg, ugyanis az öröklési szerződésnek lényegi (szükségszerű tartalmi) (Vékás, 2019, p. 79)³⁰ eleme az, hogy az örökhagyó a neki/harmadik személynek nyújtott alimentációs szolgáltatások ellenében örökösévé nevezze ezen szolgáltatások kötelezettjét. (Jóárt, 2021, p. 2210.; Boóc, 2022, p. 24) A végrendelet sem értékelhető öröklési szerződésként amiatt, hogy a halál esetére szóló juttatás indokaként az örökös ápolási, gondozási szolgáltatásait jelöli meg.³¹

2021, p. 2210.; Gellért, 1998, p. 1999.; Kúria Pfv. 20989/2022/4; Kúria Pfv. 2002862019/6.; Kúria Pfv. 20091/2015/9.; Kúria Pfv. 21385/201264.; BH 2003. 317.; BH 1991. 149.; Pest Megyei bíróság 5. Pf. 21014/1977.; BH 1978. 164.

²⁶ BH 2013. 16.; EBH 2013.P.6.

²⁷ Kúria Pfv. 20830/2015/5.; BH 2015. 188.

²⁸ BH 2016. 63.; EBH 2013.P.6.: ha a várható hagyatéki vagyonban dolog is fellelhető... akkor az ilyen típusú öröklési szerződés dolog tulajdonjogának az átruházására irányuló szerződésnek tekinthető azzal a sajátossággal, hogy a dolog tulajdonjogának megszerzésére az öröklés megnyíltakor kerül sor.” Kúria Kfv. 37785/2022/6.; Kúria Pfv. 21974/2016/4.; Kúria Pfv. 20956/2015/8.; Kúria Pfv. 20830/2015/5.; Kúria Pfv. 22323/2011/6.; BH 2008. 215.; BH 2004. 258.; BH 2002. 58.

²⁹ Ptk. 7:50. § [Az örökség biztosítása] (1) A felek eltérő megállapodásának hiányában semmis az örökhagyónak élők között vagy halála esetére az öröklési szerződéssel lekötött vagyontárgyat elidegenítő vagy megterhelő rendelkezése. Ez a rendelkezés harmadik jóhiszemű személy visszerhesen szerzett jogát nem érinti. (2) A felek eltérő megállapodásának hiányában az örökhagyóval szerződő fél az öröklési szerződéssel lekötött ingatlanra az örökhagyó bejegyzési engedélye nélkül jegyeztethet be elidegenítési és terhelési tilalmat az ingatlan-nyilvántartásba.; ÍH 2016. 104.; Kúria Pfv. 20956/2015/8.; BH 2014. 75.; Kúria Pfv. 21714/2012/14.

³⁰ BH 2004. 363.; BH 2001. 475.

³¹ BH 2010. 66.; BH 2004. 505.; BH 2000. 106.; BH 1995. 715.; Kúria Pfv. 20643/2014/4.: általában a végrendeleti juttatás nincs ellenszolgáltatáshoz kötve.

Mivel az örökhagyó és a szerződéses örökös kontraktusa harmadik személyek jogszerzésére is kihat, így az öröklési szerződés mintegy dologi hatályú. (Tőkey, 2021, p. 2402.; Vékás, 2019, p. 77)³² Ha az öröklés öröklési szerződés alapján történik, akkor az ági jelleg megállapítása és az ági öröklés kizárt az öröklési szerződéssel jutatott vagyontárgyak vonatkozásában.³³

Az öröklési szerződés tartalmilag lehet tartási, életjáradéki és gondozási szerződés is (Fuglinszky, 2018, p. 788) (ez utóbbi nem a tartás részkötelezettségeként, hanem önálló (Kaprinay, 2020, p. 15.) közvetlen tárgyként jelenik meg a kontraktusfogalomban),³⁴ így ezek sajátos változata (Orosz, 2021, p. 1351., p. 1355; Kőrös – Orosz, 2023; Sőth, 2004, p. 10; Anka, 2014, p. 588: „különleges típusa”);³⁵ vegyes jellegű is lehet az öröklési szerződés: a szerződéses örökös életjáradéki jellegű fizetési kötelezettsége mellett tartás, ápolás és gondozás vállalásával.³⁶

Az öröklési szerződés formája (végintézkedés) (Kőrös – Orosz, 2023),³⁷ valamint tartalma (tartási, életjáradéki, gondozási szolgáltatásnyújtás) (Kőrös – Orosz, 2023)³⁸ miatt kettős természetű (Vékás, 2019, p. 78.; Jójárt, 2017a, p. 30.; Juhász, 2018, p. 36.; Tőkey, 2021, p. 2405.)³⁹ (kétarcú jogintézmény). (Kőrös – Orosz,

³² ÍH 2016. 104.; A dologi hatályhoz lásd: Juhász, 2019, p. 94., valamint a Ptk. 5:31-32. §§ és a 7:50. § egymáshoz való viszonyát.

³³ BH 2015. 334.; BH 1995. 280.; LB P.törv. II. 20.671/1991.; LB P.törv. II. 20.821/1970.

³⁴ Jójárt, 2017a, p. 29.: a Ptk. 6:491. § (1) és 7:48. § (1) együttes értelmezése.

³⁵ BH 2013. 16.; Kúria Pfv. 21863/2011/7.; BH 2004. 363.; BH 1985. 20.

³⁶ BH 1988. 185.; Kúria Pfv. 21568/2013/5.

³⁷ Kúria Pfv. 21307/2019/3.; Kúria Pfv. 21069/2019/8.; Kúria Pfv. 20202/2019/5.; Kúria Pfv. 20028/2019/6.; Kúria Pfv. 21126/2017/13.; Kúria Pfv. 22172/2016/8.; Kúria Pfv. 21297/2014/4.; Kúria Pfv. 20643/2014/4.; BH 2014. 110.; Kúria Pfv. 20320/2012/5.; Kúria Pfv. 21863/2011/7.; LB P.törv. II. 20366/1990.; BH 1990. 59.; BH 1969. 2057.

³⁸ Kúria Pfv. 21307/2019/3.; Kúria Pfv. 21069/2019/8.; Kúria Pfv. 20202/2019/5.; 21307/2019/3.; Kúria Pfv. 21069/2019/8.; Kúria Pfv. 20202/2019/5.; Kúria Pfv. 21126/2017/13.; Kúria Pfv. 22172/2016/8.; Kúria Pfv. 21297/2014/4.; Kúria Pfv. 20643/2014/4.; Kúria Pfv. 200596/2014/4.; Kúria Pfv. 20320/2012/5.; Kúria Pfv. 21863/2011/7.; LB P.törv. II. 20366/1990.; BH 1990. 59. BH 1981. 407.; BH 1977. 442.; BH 1974. 209.; BH 1969. 6057.

³⁹ Kúria Pfv. 20114/2023/17.; Kúria Pfv. 20989/2022/4.; BH 2023. 185.; Kúria Kfv. 37785/2022/6.; Kúria Pfv. 20584/2022/10.; BH 2020. 361.; Kúria Pfv. 21307/2019/3.;

2023; Barzó – Juhász – Pusztahelyi – Sági, 2016, p. 80)⁴⁰ Weiss Emília szerint a forma és tartalom szerinti elkülönítés nem elégséges, további elhatárolási szempontokat ad:

- tartási/életjáradéki szerződéshez képest az öröklési szerződés esetén a tartás/életjáradék ellenértékét az eltartók nem a szerződéskötéskor szerzik meg,⁴¹ az eltartó az eltartott örökösévé válik, az öröklési szerződés öröklési jogi jogintézmény (lásd szabályozás helye a Ptk-ban), végrendeleti alakításokhoz kötött az öröklési szerződés;
- a végrendelettel összevetve az öröklési szerződésnél a favor testamenti elve korlátozottan érvényesül,⁴² és az örökhagyó nem rendelkezhet⁴³ az öröklési szerződéssel lekötött vagyontárgyról sem élők között, sem halála esetére. (Weiss, 1997, p.2.; lásd még: Tókey, 2021, p. 2407)⁴⁴

Az öröklési szerződés sajátos karakterisztikájának megrajzolásához Vékás Lajos is – további elkülönítő jellegzetességek megadásával – hozzájárult:

- az egyoldalú jogügyletnek tekintendő végrendelettel szemben az öröklési szerződés kétoldalú jogügylet (Vékás, 2019, p. 77),⁴⁵ ebből következően az örökhagyó öröklési szerződésbeli végintézkedése egyoldalú visszavonására nem jogosult (Vékás, 2019, p. 84);⁴⁶

Kúria Pfv. 21069/2019/8.; Kúria Pfv. 20202/2019/5.; Kúria Pfv. 20202/2019/5.; Kúria Pfv. 20681/2018/8.; BH 2015. 188.; BH 2015. 7.; Kúria Pfv. 20643/2014/4.; EH 2013.03.P6.; BH 2013. 192.; BH 2013. 16.; Kúria Pfv. 20320/2012/5.; BH 2012. 170.; BH 2002. 269.

⁴⁰ BH 2013. 16.; Fővárosi Ítéltábla Pf. 20127/2021/5.: Az öröklési szerződés kettős – kötelmi és öröklési – természetű, mert a szerződés szerinti szolgáltatásban – tartásban, életjáradékban, gondozásban – részesülő fél, azaz a jogosult szerződéses ellenszolgáltatásként meghatározott tartalmú végintézkedést tesz.

⁴¹ Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2. Pkf. 21446/1990/2.

⁴² Kúria Pfv. 20571/2015/8.

⁴³ Ptk. 7:50. §: a felek eltérő megállapodásának hiányában semmis lesz ilyen rendelkezés; BH 2015. 188.

⁴⁴ Kúria Pfv. 21297/2014/4.; BH 2015. 7.; BH 2008. 86.

⁴⁵ BH 2015. 7.; Kúria Pfv. 20643/2014/4.; BH 2013. 192.; BH 2010. 66.; BH 2005. 32.; BH 2004. 505.; BH 2001. 15.; BH 2000. 106.

⁴⁶ BH 2015. 7.; Kúria Pfv. 20643/2014/4.; Kúria Pfv. 21297/2014/4.; BH 2013. 192.; BH 2005. 460.; BH 2004. 363.

- a tartási/életjáradéki szerződésekhez képest az öröklési szerződésekből származó jogvitáknál a végrendelet értelmezési elvei irányadóak (Vékás, 2019, p. 81), és a bíróság előszerződés alapján nem hozhat létre öröklési szerződést, míg tartási/életjáradéki szerződéseket igen (Vékás, 2019, p. 78).⁴⁷

A Ptk. az öröklési szerződés érvényességére az írásbeli végrendelet előírásait,⁴⁸ a módosítására és megszüntetésére pedig a tartási és az életjáradéki szerződés szabályait rendeli alkalmazni.⁴⁹

Az öröklési szerződés célja is duális:

- egyrészt az örökhagyó végintézkedési szabadságának érvényre juttatása,⁵⁰
- másrészt kölcsönös, vagyoni értékkel bíró szolgáltatások nyújtása (Fabó, 2020, p. 155) (örökösnevezés az örökhagyói oldalon, tartás/gondozás/életjáradék a szerződő fél részéről). A szerződő fél által teljesítendő alimentációs szolgáltatások vagy természetben nyújtható ellátási szolgáltatásokat (tartás, gondozás) takarnak, vagy azok pénzbeli fedezetének biztosítását;⁵¹ mindegyiket meghatározott és visszatérő időközökben kell teljesíteni.⁵² Kiemelendő, hogy azonos jogosult és kötelezett viszonylatában egy időben tartási és öröklési szerződés hatályának fennállása fogalmilag kizárt: a jogosult teljeskörű eltartása kétszeresen

⁴⁷ BH 2003. 317.

⁴⁸ Ehhez lásd: Ptk. 7:49. §; Vékás, 2019, pp. 82-83.

⁴⁹ Ptk. 7:49. § és 7:52. § (1); BH 1985. 232.; Ptk. 7:52. § (2) A módosítás és a megszüntetés alaki követelményeire az öröklési szerződés létrejöttére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A szerződés megszüntetése a kötelező alaki érvényességi feltételek teljesítése nélkül érvényes, ha az ennek megfelelő tényleges állapot a felek egyező akaratából létrejött.

⁵⁰ Ptk. 7:48. § (3); Kúrai Pfv. 20028/2019/6.; Barzó et al, 2016, p. 81.: azonban az örökhagyóval szerződő fél öröklési szerződésbe foglalt végrendeleti rendelkezése érvénytelen, ún. meg nem engedett közös végrendelet lenne akkor az öröklési szerződés; Fabó, 2020, p. 155.; Kúria Pfv. 20681/2018/8.; BH 2014. 271.; BH 2002. 269.; BH 1999. 69.; ezzel ellentétesen a kölcsönös végrendeleteken alapuló megállapodás is lehet öröklési szerződés a 650/2012/EU rendelet szerint 3. cikk (1) b); 62020CJ0277.

⁵¹ BH 2013. 16.

⁵² 4/2008. PJE; BH 2003. 472.: az örökhagyó rendszerint egyszeri szolgáltatásával szemben a szerződéses örökös szolgáltatásai tekintetében tartós jogviszony jön létre a felek között.

lehetetlen.⁵³

Az öröklési szerződés⁵⁴ visszterhes⁵⁵ szerződés (Weiss – Vékás, 2014, p. 2430.; Anka, 2014, p. 590.; Weiss, 1997, p. 4.; Vékás, 2019, p. 81.; Sóth, 2004, p. 14.)⁵⁶ és bizonyos mértékben tartalmaz szerencseelemet (Weiss, 1997, p. 4.; Vékás, 2019, p. 81),⁵⁷ hiszen csak az örökhagyó halála után állapítható meg a szerződésben kikötött szolgáltatás és ellenszolgáltatás értéke és egyensúlya.⁵⁸

⁵³ BH 2020. 361.

⁵⁴ Ehhez más aspektusból részletesen lásd: Leszkoven, 2016, pp. 1-12.

⁵⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendeletével (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről *ingyenes öröklési szerződést is ismer*: 3. cikk (1) E rendelet alkalmazásában: b) „öröklési szerződés”: olyan megállapodás – beleértve a kölcsönös végrendeleten alapuló megállapodást is –, amely *ellenszolgáltatás fejében vagy anélkül* a megállapodásban részes egy vagy több személy jövőbeli hagyatékára vonatkozó jogokat létesít, módosít vagy szüntet meg.

⁵⁶ 4/2008. PJE; Kúria Kfv. 37785/2022/6.; Kúria Pfv. 21911/2017/9.; Kúria Pfv. 20956/2015/8.; BH 2015. 188.; BH 2015. 7.: Kúria Pfv. 20091/2015/9.; BH 2001. 15.; ezzel szemben a végrendeleti juttatás nincs ellenszolgáltatáshoz kötve; BH 2013. 192.; BH 2012. 170.; Kúria Pfv. 21684/2011/9.: Az örökhagyó mások által nem befolyásolható akaratelhatározásán múlik, hogy a végrendeleti juttatást tartásban vagy életjáradék fizetésében megnyilvánuló ellenszolgáltatáshoz (öröklési szerződés) köti vagy anélkül is megteszi, hogy ilyen tartalmú ellenszolgáltatás teljesítését várná el az örökösétől (végrendelet); BH 1989. 111.; BH 1981. 407.; BH 1980. 19.; BH 1977. 442.

⁵⁷ 4/2008. PJE; Kúria Kfv. 37785/2022/6.; Kúria Pfv. 21911/2017/9.; BH 2016. 63.; BH 2015. 188.; Kúria Pfv. 20830/2015/5.; Kúria Pfv. 22060/2014/5.; Kúria Pfv. 20643/2014/4.; Kúria Pfv. 20651/2012/7.; BH 2001. 117.; BH 1989. 111.

⁵⁸ BH 2016. 63.; Kúria Pfv. 20584/2022/10.: Az öröklési szerződés jogintézményével összeegyeztethetetlen a szolgáltatás-ellenszolgáltatás összevetése, miután az örökhagyó kompetenciájába tartozik, mivel viszonozza a részére nyújtott tartást; Kúria Pfv. 21911/2017/9.: Öröklési szerződés esetén az érvénytelen szerződés alapján eredetileg nyújtott szolgáltatások egyenértékűségéről a szerződés kockázati jellege miatt nem lehet beszélni, ezért azok visszatérítése esetén az egyenértékűség nem biztosítható.; Kúria Pfv. 21974/2016/4.

Az öröklési szerződés esetében a szerződő felek közötti személyes kapcsolatnak és bizalomnak a kötelezett által vállalt szolgáltatástól függően van jelentősége: tartás és gondozás esetén domináns,⁵⁹ míg életjáradék nyújtásánál kevésbé;⁶⁰ azonban minden esetben a szerződés alanyai együttműködve határozzák meg a kontraktus tartalmát.⁶¹

3. Az öröklési szerződés alanyai

Az öröklési szerződést az örökhagyó (akinek végintézkedési képessége van) (Anka, 2014, p. 590)⁶² köti a vele szerződő féllel⁶³ (aki az örökhagyó túlélése esetén örökölhét [Vékás, 2019, p. 78.; Barzó et al, 2016, p. 82] és alkalmasnak kell lennie alimentációs kötelezettsége teljesítésére⁶⁴). Az örökhagyó természetes személy lehet, azonban előfordul az is, hogy a szerződéses örökös jogi személy (magánalapítvány,⁶⁵ öregek napközi otthona⁶⁶). Az örökhagyóval szerződő fél nem lehet egyben a gondnoka is az örökhagyónak, mert akkor nincs olyan személy, aki ellenőrizné az általa nyújtott tartás, gondozás teljesítését.⁶⁷

Az örökhagyóval szerződő fél az örökhagyó örököse lesz az öröklési szerződés, mint végintézkedés folytán, azonban nem szükségképpen általános örökösként. (Anka, 2014, p. 589) Az örökhagyó csak a vele szerződő felet nevezheti örökösévé, a szerződéssel kikötött szolgáltatások fejében harmadik személyt nem. (Anka, 2014, p. 589)

⁵⁹ Kúria Kfv. 37785/2022/6.; BH 2014. 271.; BH 2002. 438.: a tartási jellegű szolgáltatásokra való jogosultság olyan vagyoni jog, amely szorosan a jogosult személyéhez tapad és kizárólag általa gyakorolható.

⁶⁰ BH 1996. 534.; BH 1990. 157.

⁶¹ Kúria Pfv. 20681/2018/8.; BH 2000. 494.; BH 1998. 176.

⁶² BH 2012. 170.

⁶³ Ptk. 7:48. § (1).

⁶⁴ BH 1994. 366.: a szerződő fél tartási kötelezettség teljesítésére vonatkozó alkalmatlansága betegség: skizóform pszichózis miatt.

⁶⁵ BH 2019. 77.

⁶⁶ BH 2003. 537.

⁶⁷ Kúria Kfv. 37785/2022/6.

Mindkét szerződési pozícióban több személy⁶⁸ is lehet:

- házastársak és bejegyzett élettársak⁶⁹ kivételével a végintézkedő csak egyetlen személy lehet (Vékás, 2019, p. 78);
- ha az örökhagyó(k) több eltartóval kötnek öröklési szerződést, és az egyik eltartó az örökhagyó előtt meghal (kiesik az öröklésből), a másik eltartó helyettes örökösnek is tekinthető (Weiss, 1997, p. 4).⁷⁰

Az öröklési szerződés jogosultja lehet vagy maga az örökhagyó, vagy harmadik személy (tartásra szoruló leszármazó, felmenő, házastárs), vagy az örökhagyó és az általa megjelölt másik személy együtt (Weiss – Vékás, 2014, p. 2429.; Barzó et al, 2016, p. 82); amennyiben a harmadik személy is jogosult, akkor harmadik személy javára szóló szerződésről (Tókey, 2021, p. 2398)⁷¹ van szó.

Az öröklési szerződés kötelezettje a szerződő fél, akinek kötelezettsége kiterjedhet az örökhagyó halála utáni időre is a harmadik személlyel szemben, ekkor az ingatlan-hagyatékot a harmadik személy javára fennálló tartási joggal terheltlen kell átadni a hagyatéki eljárásban és ezt a tartási jogot a hagyatéki eljárást lefolytató közjegyző megkeresésére az ingatlan-nyilvántartásba be kell jegyeztetni. (Barzó et al, 2016, p. 83)⁷²

Kizárt az az öröklési kontraktus, amelyben a szerződő felek kölcsönösen örökhagyók és tartási/gondozási/életjáradéki szolgáltatást nyújtok is. (Barzó et al, 2016, p. 82)

⁶⁸ Lásd: 650/2012/EU rendelet 3. cikk (1) E rendelet alkalmazásában: b) „öröklési szerződés”: olyan megállapodás – beleértve a kölcsönös végrendeleten alapuló megállapodást is –, amely ellenszolgáltatás fejében vagy anélkül a *megállapodásban részes egy vagy több személy jövőbeli hagyatékára* vonatkozó jogokat létesít, módosít vagy szüntet meg.

⁶⁹ 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról 3. § (1) a), b), f).

⁷⁰ Ptk. 7:27. §.

⁷¹ Ptk. 6:136. §; BH 2004. 363.; LB Pfv. V. 23.957/1997.

⁷² Ptk. 7:48. § (3); Anka, 2014, p. 590.: „A jogosult harmadik személy a javára kikötött tartásról/gondozásról/életjáradékról lemondhat.”

Öröklési szerződést a családjogi tartásra is jogosító kapcsolatban lévő személyek is köthetnek (Anka, 2014, p. 590):⁷³ élettársak (Anka, 2014, p. 591)⁷⁴ és házastársak (Anka, 2014, p. 591)⁷⁵ is. Ezen szerződések akkor érvényesek, ha a szerződéses örökös a törvényes tartási kötelezettségét meghaladó szolgáltatást nyújt, és azt a különvagyonából teljesíti. (Tókey, 2021, p. 2398)⁷⁶ Az életközösség fennállása alatt a házastársak, mint örökhagyók érvényesen köthetnek ugyanabba az okiratba foglalt öröklési szerződést (Tókey, 2021, p. 2404; Kőrös – Orosz, 2023):⁷⁷ egymás javára (kölsönös öröklési szerződés) (Szalma, 2016, p. 379), vagy harmadik személy javára (Anka, 2014, p. 604) (közös végrendelet) (Anka, 2014, p. 604).

Osztjuk Tókey Balázs azon véleményét (Tókey, 2021, p. 2398), hogy a tartási szerződéshez hasonlóan⁷⁸ nem ütközik jóerkölcsbe az az öröklési szerződés, amelyet a szülő több gyermeke közül azzal köt meg, aki képes és hajlandó részére gyógyíthatatlan betegségében a törvényes tartási kötelezettséget meghaladó, kívánalmainak megfelelő tartási szolgáltatásokat nyújtani.⁷⁹

4. Az öröklési szerződés közvetlen és közvetett tárgya

Az öröklési szerződés közvetlen tárgya egyrészt az örökösnevezés, másrészt a megfelelő⁸⁰ tartási/gondozási/életjáradéki szolgáltatás. (Tókey, 2021, pp. 2398-2399)⁸¹

Amennyiben tartási-gondozási jellegű az öröklési szerződés, akkor közvetlen tárgya maga az ellátás és gondozás: a tartásra kötelezett tartási kötelezettsége a

⁷³ Kúria Pfv. 21069/2019/8.; BH 2007. 188.

⁷⁴ Kúria Pfv. 20214/2012/2.; BH 2000. 268.; BH 1990. 157.: Az ápolás és gondozás nem eleme az élettársi kapcsolatnak.

⁷⁵ Fővárosi Ítéltábla Pf. 20312/2023/6.; Kúria Pfv. 20498/2012/8.; BD'T 2002. 561.

⁷⁶ Kúria Pfv. 21069/2019/8; Kúria Pfv. 20498/2012/8.; BH 2004. 280.; BH 2002. 268.; BH 1990. 157.; L.B. K.törv. I. 25.114/1989.

⁷⁷ Ptk. 7:51. § (1).

⁷⁸ BH 2007. 188.

⁷⁹ Kúria Pfv. 20028/2019/6.; BH 2014. 271.

⁸⁰ BH 2013. 16.; BH 1989. 272.

⁸¹ Ptk. 7:48. § (1).

tartásra jogosult lakhatásának (lakhely, víz, villany, fűtés etc.) biztosítására, élelemmel és ruházattal való ellátására, gondozására (főzésre, mosásra, mosogatásra, takarításra etc.), betegsége esetén ápolására és gyógyíttatására (gyógyszerek beszerzésére, orvosi vizsgálat és kezelés intézésére etc.), halála esetén illő eltemetetésére (helyben szokásos temetés és halotti tor költségeire) terjed ki (Jóárt, 2021, pp. 2218-2219.; Orosz, 2021, p. 1354.; Orosz, 2014, p. 2183; Kovács, 2008, p. 207.; Fuglinszky, 2018, pp. 794-795.; Gellért, 1998, p. 1712.);⁸² közvetett tárgya az, amivel az ellátás és gondozás megvalósítható (ruha, gyógyszer, ennivaló, egészséges életmódot segítő gépek/berendezések etc.). A tartási szolgáltatásokkal szembeni követelmény az eltartott körülményeihez és szükségleteihez⁸³, valamint az eltartó képességeihez igazodó, átlagos színvonalú és mértékű szolgáltatásösszesség (Jóárt, 2021, p. 2213.; Orosz, 2021, p. 1353.; Orosz, 2014, p. 2182.; Gellért, 1998, p. 1712.; Kovács, 2008, p. 207.; Fuglinszky, 2018, p. 794).⁸⁴

Amennyiben életjáradéki jellegű az öröklési szerződés, akkor közvetlen tárgya a járadékszolgáltatás,⁸⁵ közvetett tárgya a járadék.⁸⁶ A járadék pénzösszeg vagy más helyettesíthető dolog (termék, termény) lehet. (Jóárt, 2021, p. 2224.; Orosz, 2021, p. 1360.; Orosz, 2014, p. 2192.; Kőrös, 2013, p. 395.; Boóc, 2022, p. 164.; Fuglinszky, 2018, p. 796.)⁸⁷ Az életjáradék összege mindig meghatározott pénzösszeg,⁸⁸ amelyet a szerződő felek megegyezése szerint évente a KSH által közzétett infláció %-os mértékével növelhetnek,⁸⁹ vagy a saját jogú öregségi nyugdíj legkisebb összege hivatalos évi emelésének mértékében emelhetik.⁹⁰ Az életjáradék összecszerűségének megállapításakor figyelemmel kell lenni arra, hogy

⁸² Ptk. 6:492.; 4/2008. PJE V.1.

⁸³ BH 2015. 115.; BH 1995. 347.; BH 1989. 272.; PJD XI. 229.

⁸⁴ BH 2013. 16.; BH 1989. 272.; BH 1995. 347.

⁸⁵ BH 2016. 63.; Adózási megközelítésre lásd C-450/09. (CELEX: 62009CN0450).

⁸⁶ Ptk. 6:497. § (1).

⁸⁷ Ptk. 6:497. § (1).

⁸⁸ BH 2010. 445.: Az életjáradék összegét a bíróság a felek kölcsönös és méltányos érdekét figyelembe véve módosíthatja, ha az a szerződéskötéskor fennálló helyzethez képest az eredeti tartalomnak megfelelően már nem tartható fenn.

⁸⁹ BH 2005. 347.: Nem minősül joggal való visszaélésnek, ha a felek az életjáradéki szerződésben abban állapodnak meg, hogy az életjáradék összege az inflációra tekintettel nem emelhető.

⁹⁰ Lásd: hvgorac jogtár iratmintái.

alimentációs funkciója nem egyeztethető össze tőkefelhalmozási vagy tartalékképzési célzattal. (Fuglinszky, 2018, p. 796) Az életjáradékot havonta előre kell teljesíteni (időszakonként visszatérően); a hat hónapnál régebben lejárt és alapos ok nélkül nem érvényesített járadékot bírósági úton nem követelheti a járadékszolgáltatásra jogosult. (Fuglinszky, 2018, p. 796)⁹¹

A tartási/gondozási/életjáradéki szolgáltatások ellenértéke a tartásra/gondozásra/életjáradékra jogosult (örökhagyó) által végintézkedésben (az öröklési szerződésben) tett örökösnevezés révén a hagyaték/hagyatékrész/vagyontárgy(ak) (Fabó, 2020, p. 155) (közvetett tárgy). Az öröklés megnyílásáig (az örökhagyó haláláig) az örökhagyóval szerződő félnek várománya (Vékás, 2019, pp. 79-80)⁹² van az öröklési szerződésben meghatározott vagyonra/vagyonrészre/vagyontárgy(ak)ra.⁹³ Öröklési szerződéssel csak annak az ingatlanak a tulajdonjoga, illetve az a tulajdoni illetősége szerezhető meg, amit az örökhagyó halálakor a vele szerződő fél, mint a hagyatékba tartozó vagyontárgyat megörökölhet.⁹⁴

A szerződés megkötésétől számított két éven belül megnyílt öröklés esetén a kötelesrész alapjához hozzá kell számítani az öröklési (tartási/életjáradéki/gondozási) szerződéssel elidegenített vagyon értékének a ténylegesen nyújtott tartás/életjáradék/gondozás értékével nem fedezett részét. (Vékás, 2019, p. 81.; Barzó et al, 2016, p. 88.; Orosz, 2021, p. 1529.; Leszkoven, 2016, pp. 1-12)⁹⁵

A bírói gyakorlat szerint nem esik ági öröklés alá az a vagyontárgy, amelyhez az örökhagyó felmenőjével kötött öröklési szerződés alapján jutott,⁹⁶ mivel az öröklés visszterhes szerződés alapján történt, így az ági jelleg megállapítása és az

⁹¹ Ptk. 6:497. § (2).

⁹² BH 2015. 188.; BH 2004. 258.

⁹³ Az örökös vagyonra vagy vagyontárgy(ak)ra való kijelölésének problematikájához lásd Vékás, 2019, p. 80.

⁹⁴ BH 1991. 17.; LB P.törv. I. 20 530/1990.; BH 2008. 215.: Nem érvénytelen az öröklési szerződés amiatt, hogy azt az örökhagyó olyan ingatlanára köti, amelyet elajándékozott, de az ajándék visszakövetelése iránt a szerződés megkötésekor per van folyamatban.

⁹⁵ Ptk. 7:80. § (4): Az átruházott vagyon, a nyújtott tartás és a gondozás értékét, valamint az életjáradék összegét az öröklés megnyílásának időpontjában számított értéken kell figyelembe venni.

⁹⁶ BH 2015. 334. II.

ági öröklés kizárt.⁹⁷

5. Az öröklési szerződés tartalma

Az örökhagyó az öröklési szerződésben bármilyen végrendeleti rendelkezést tehet,⁹⁸ ezzel szemben a vele szerződő fél öröklési szerződésbe foglalt végrendeleti rendelkezése érvénytelen.⁹⁹

A tartási-gondozási jellegű öröklési szerződésnél a tartásra kötelezett, örökhagyóval szerződő fél a tartásra jogosult örökhagyó és/vagy harmadik személy körülményeinek és szükségleteinek megfelelő ellátásra, illetve gondozásra¹⁰⁰ köteles (az örökhagyó és/vagy harmadik személy felé). (Orosz, 2021, p. 1531)¹⁰¹ A tartásra kötelezett várományra,¹⁰² az öröklési szerződés módosításának és megszüntetésének kezdeményezésére jogosult,¹⁰³ továbbá ha a felek eltérően nem állapodnak meg,¹⁰⁴ az örökhagyóval szerződő fél az öröklési

⁹⁷ BH 1995. 280.; LB P. törv. II. 20.671/1991.; LB P. törv. II. 20.821/1970.

⁹⁸ Fabó, 2020, p. 155.: más örökös nevezése a hagyaték egyéb részeire, esetleg más örökösök kizárása/kitagadása; BH 2015. 7.; Vékás, 2019, p. 79.: osztályrabocsátás utólagos kikötése, betudás elengedése, és ezeket az örökhagyó bármikor egyoldalúan visszavonhatja, mint egyoldalú végintézkedési jognyilatkozatait; Kúria Pfv. 20643/2014/4.; BH 1999. 69.

⁹⁹ Ptk. 7:48. § (3); Fabó, 2020, p. 155.: a közös végrendekezés tilalmába ütközne; Kőrös – Orosz, 2023; *Nincs összhangban* a 650/2012/EU rendelettel, 3. cikk (1) E rendelet alkalmazásában: b) „öröklési szerződés”: olyan megállapodás – *beleértve a kölcsönös végrendeleten alapuló megállapodást is* –, amely ellenszolgáltatás fejében vagy anélkül a megállapodásban részes egy vagy több személy jövőbeli hagyatékára vonatkozó jogokat létesít, módosít vagy szüntet meg.

¹⁰⁰ Ptk. 6:491. § (1), beleértve a Ptk. 6:492. §-beli részletezést és értelmezést; Kúria Pfv. 21863/2011/7.: az öröklési szerződés tartalmának szükségképpen része.

¹⁰¹ ÍH 2009. 170.: A tartási szolgáltatás fogalmi eleme, hogy az eltartó saját vagyona terhére vállalja az eltartást. Amennyiben a kötelezett által nyújtott szolgáltatás- fedezetét nem a saját vagyona, hanem az eltartott biztosítja, a tartási elem hiányában öröklési szerződés nem jön létre.

¹⁰² Kúria Pfv. 22323/2011/6.

¹⁰³ Ptk. 7:52. § (1).

¹⁰⁴ Ehhez lásd: 33. lábjegyzet.

szerződéssel leköötött ingatlanra az örökhagyó bejegyzési engedélye nélkül¹⁰⁵ jegyeztethet be elidegenítési és terhelési tilalmat az ingatlan-nyilvántartásba. (Kőrös – Orosz, 2023; Tőkey, 2021, p. 2403)¹⁰⁶ A tartásra jogosult örökhagyó végrendeleti rendelkezések tételére, körülményeinek és szükségleteinek megfelelő ellátásra, illetve gondozásra jogosult¹⁰⁷ (a tartási jellegű szolgáltatásokra való jogosultság olyan vagyoni jog, amely szorosan a jogosult személyéhez tapad és kizárólag általa gyakorolható),¹⁰⁸ valamint az örökhagyó az öröklési szerződés módosítását és megszüntetését kezdeményezheti.¹⁰⁹ A tartásra jogosult örökhagyó a körülményeinek és szükségleteinek megfelelő ellátás, illetve gondozás ellenértékéként köteles vagyona, vagy annak egy meghatározott része vagy meghatározott vagyontárgyak tekintetében a vele szerződő tartásra kötelezettet örökösévé nevezni. (Orosz, 2021, p. 1531)¹¹⁰

Az életjáradéki jellegű öröklési szerződésnél a járadékadásra kötelezett, örökhagyóval szerződő fél időszakonként visszatérő járadék szolgáltatására¹¹¹

¹⁰⁵ Anka, 2014, p. 602.: egyoldalú hatalmasság a szerződéses örökösnek; Barzó et al, 2016, p. 86.

¹⁰⁶ Ptk. 7:50. § (2); Kúria Pfv. 21184/2015/6.: Az öröklési szerződés szerkesztésére és ellenjegyzésére vonatkozó kötelezettség teljesítése esetén az ügyvédi megbízási jogviszonynak nem a felek akarától függő eleme az öröklési szerződéssel leköötött ingatlanra az örökhagyóval szerződő fél javára az ingatlan-nyilvántartásba elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzése; BH 2008. 86.: ... az elidegenítési és terhelési tilalom nem akadályozza az örökhagyót abban, hogy az öröklési szerződéssel leköötött ingatlanába harmadik személyt befogadjon, ha azt maga a szerződés nem zárja ki.

¹⁰⁷ Ptk. 6:491. § (1), beleértve a Ptk. 6:492. §-beli részletezést és értelmezést; Kúria Pfv. 20347/2018/12.: az örökhagyó, mint tartásra jogosult maga határozza meg, hogy az öröklési szerződés alapján mely szolgáltatásokra és milyen gyakorisággal tart igényt; Kúria Pfv. 22075/2017/4.: az öröklési szerződés alapján megvalósuló tartásnak mindig az örökhagyó körülményeihez, vagyis korához, anyagi helyzetéhez, egészségi állapotához és egyéb szükségleteihez kell igazodnia. Annak eldöntése az eltartott személyes joga, hogy a szerződés alapján milyen időponttól, mely szolgáltatás teljesítését kéri; Kúria Pfv. 20059/2014/4.

¹⁰⁸ BH 2002. 438.

¹⁰⁹ Ptk. 7:52. § (1).

¹¹⁰ Ptk. 7:48. § (1); Kúria Pfv. 22323/2011/6.: az öröklési szerződés sajátossága, hogy az örökhagyó halála esetére vállal szolgáltatást.

¹¹¹ Ptk. 6:497. (1); beleértve a Ptk. 6:497. § (2) bekezdésbeli részletezést és értelmezést; Kúria Pfv. 21863/2011/7.: az öröklési szerződés tartalmának szükségképpen része.

köteles (az örökhagyó és/vagy harmadik személy felé). (Orosz, 2021, p. 1530) A járadékadásra kötelezett várományra,¹¹² az öröklési szerződés módosításának és megszüntetésének kezdeményezésére¹¹³ jogosult, továbbá ha a felek eltérően nem állapodnak meg, az örökhagyóval szerződő fél az öröklési szerződéssel lekötött ingatlanra az örökhagyó bejegyzési engedélye nélkül¹¹⁴ jegyeztethet be elidegenítési és terhelési tilalmat az ingatlan-nyilvántartásba. (Kőrös – Orosz, 2023; Tókey, 2021, p. 2403)¹¹⁵ A járadékszolgáltatásra jogosult örökhagyónak végrendeleti rendelkezések tételére van joga, haláláig meghatározott pénzösszeg vagy más helyettesíthető dolog időszakonként visszatérő szolgáltatására tarthat igényt,¹¹⁶ valamint az öröklési szerződés módosításának és megszüntetésének kezdeményezésére jogosult.¹¹⁷ A járadékszolgáltatásra jogosult örökhagyó a járadékszolgáltatás ellenszolgáltatásaként köteles vagyona, vagy annak egy meghatározott része vagy meghatározott vagyontárgyak tekintetében a vele szerződő tartásra kötelezettet örökösévé nevezni. (Orosz, 2021, p. 1530)¹¹⁸

¹¹² Kúria Pfv. 22323/2011/6.

¹¹³ Ptk. 7:52. § (1).

¹¹⁴ Anka, 2014, p. 602.: egyoldalú hatalmasság a szerződéses örökösnek; Barzó et al, 2016, p. 86.

¹¹⁵ Ptk. 7:50. § (2); Kúria Pfv. 21184/2015/6.: Az öröklési szerződés szerkesztésére és ellenjegyzésére vonatkozó kötelezettség teljesítése esetén az ügyvédi megbízási jogviszonynak nem a felek akaratától függő eleme az öröklési szerződéssel lekötött ingatlanra az örökhagyóval szerződő fél javára az ingatlan-nyilvántartásba elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzése; BH 2008. 86.: ... az elidegenítési és terhelési tilalom nem akadályozza az örökhagyót abban, hogy az öröklési szerződéssel lekötött ingatlanába harmadik személyt befogadjon, ha azt maga a szerződés nem zárja ki.

¹¹⁶ Ptk. 6:497. § (1); Kúria Pfv. 21126/2017/13.: a megfelelő életjáradéki összeg az öröklési szerződés tartalmának része kell legyen, ... az a célja, hogy biztosítsa a másik szerződő fél anyagi ellátását, létfenntartását; Kúria Pfv. 21863/2011/7.: megfelelő összegű az életjáradék, ha egyrészt általános színvonalú és mértékű, másrészt az eltartott – örökhagyó – körülményeihez, vagyis korához, anyagi helyzetéhez, egészségi állapotához és egyéb szükségleteihez igazodik, azaz alkalmas az örökhagyó által a szerződéskötéskor elvárt színvonalon való megélhetés biztosítására.

¹¹⁷ Ptk. 7:52. § (1).

¹¹⁸ Ptk. 7:48. § (1); Kúria Pfv. 22323/2011/6.: az öröklési szerződés sajátossága, hogy az örökhagyó halála esetére vállal szolgáltatást.

Mindegyik típusú (tartási/gondozási/életjáradéki) öröklési szerződésnél szükséges a szerződési alanyok megfelelő együttműködése¹¹⁹ a kontraktus alimentációs funkciójának betöltéséhez.

Amennyiben a felek eltérően nem állapodnak meg, semmis az örökhagyónak élők között vagy halála esetére az öröklési szerződéssel lekötött vagyontárgyat elidegenítő vagy megterhelő rendelkezése¹²⁰ (az örökség biztosítása) (Barzó et al, 2016, pp. 85-86.; Orosz, 2021, p. 1534);¹²¹ ez harmadik jóhiszemű személy visszerhesen szerzett jogát nem érinti.¹²² A Ptk. a felek megegyezésétől teszi függővé az örökhagyó tulajdonosi részjogosítványának korlátozását (Anka, 2014, p. 601.), amely dologi hatályú, kötelmi jellegű korlátozásokra (például bérbeadás) nem terjed ki. (Anka, 2014, p. 601; Barzó et al, 2016, pp. 85-86)¹²³

Házastársak közös öröklési szerződése esetén – ha a felek eltérően nem állapodnak meg - az örökhagyókkal szerződő fél által örökölt lakáson, valamint a hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyakon a túlélő házastársat holtig tartó haszonélvezeti jog illeti meg, ha ő azokat az örökhagyóval közösen használta (Vékás, 2019, pp. 86-87.; Barzó et al, 2016, pp. 83-84.)¹²⁴ (alimentációs célú korlátozott dologi jog).

Egyetértünk Jójárt Eszter értékelésével: az öröklési szerződés alapján az örökhagyó halálakor az örökhagyót túlélő szerződő fél a neki jutatott vagyon, vagy annak egy meghatározott része, vagy meghatározott vagyontárgyak tekintetében tulajdonossá válik (már nem várományos), a tulajdonszerzés jogcíme az öröklés lesz (Jójárt, 2017b, p. 16)¹²⁵ (az öröklési szerződés végintézkedési

¹¹⁹ BH 2008. 86.

¹²⁰ Vékás, 2019, p. 80.: tilos a tulajdonjogátruházás, a biztosítéku adás és a más módon történő megterhelés.

¹²¹ BH 2014. 75.: az elidegenítési és terhelési tilalom nem az öröklési szerződés érvényességi kelléke, hanem a szerződéses örökös jogának védelmére hivatott.

¹²² Ptk. 7:50. § (1).

¹²³ BH 2008. 86.; LB P.törv. III. 20.766/1966.

¹²⁴ Ptk. 7:51. § (2).

¹²⁵ BH 1995. 159.: Öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló perben a „különvagyon” igények értékelése, a kötelmi jogi és a dologi jogi megítélés egybevetése. *Alátámasztja még:* 650/2012/EU rendelet (9) E rendelet hatályának ki kell terjednie a hagyaték öröklésének valamennyi polgári jogi szempontjára, azaz a vagyontárgyak, jogok és kötelezettségek *haláleset miatti átszállásának* valamennyi formájára,

jellege okán). Azonban a Kúriának van olyan döntése, ami szerint „ha a várható hagyatéki vagyonban dolog is fellelhető – mint ahogyan a perbeli esetben ingatlan -, akkor az ilyen típusú öröklési szerződés dolog tulajdonjogának az átruházására irányuló szerződésnek tekinthető azzal a sajátossággal, hogy a dolog tulajdonjogának a megszerzésére az öröklés megnyíltakor kerül sor.” (Jóírt, 2017b, p. 16)¹²⁶

Az öröklési szerződés visszterhessége folytán¹²⁷ a szerződéses örökös a hagyatéki tartozásokért¹²⁸ általános jelleggel nem felel (Vékás, 2019, p. 81.; Tókey, 2021, p. 2397),¹²⁹ azonban az örökhagyó illő eltemettetésének költségei, a hagyatéki költségek (a hagyaték megszerzésével, biztosításával és kezelésével járó szükséges költségek) és a hagyatéki eljárás költségei terhelik. (Weiss, 1997, p. 5.; Vékás, 2019, p. 81.; Tókey, 2021, p. 2397.; Orosz, 2021, p. 1531) Az örökhagyó tartozásaiért (a hagyatéki hitelezők követelése miatt) nem felel, kivéve, ha az örökölt vagyontárgyon érvényesen kikötött zálogjog biztosítja a hitelezői követelést. (Weiss, 1997, p. 5.; Vékás, 2019, p. 81.; Tókey, 2021, p. 2397.; Orosz, 2021, p. 1531) A szerződéses örökös a kötelezésen¹³⁰ alapuló kötelezettségek az

akár *végintézkedés szerint megvalósuló átruházás*, akár törvényes öröklés révén történő átszállás útján. 3. cikk (1) E rendelet alkalmazásában: a) „öröklés”: az örökhagyó vagyonában bekövetkező jogutódlás; amely a vagyontárgyak, jogok és kötelezettségek *haláleset miatti átszállásának* valamennyi formáját magában foglalja, akár *végintézkedés szerint megvalósuló átruházás*, akár törvényes öröklés révén történő átszállás útján.; C-277/20. (CELEX: 62020CJ0277)

¹²⁶ EBH 2013.P.6. Azonos álláspontra lásd még: Orosz, 2021, pp. 1529-1530.: Az öröklési szerződés halál esetére szóló vagyonátruházást biztosít.

¹²⁷ BH 1977. 442.

¹²⁸ Ptk. 7:94. § (1).

¹²⁹ BH 1981. 407.; BH 1981. 401.; Szegedi Ítéltábla Pf. 20095/2023/4.

¹³⁰ 650/2012/EU rendelet (50): Az a jog, amely e rendelet értelmében a végintézkedés megengedtségére és tartalmi érvényességére irányadó lesz az öröklési szerződések és az ilyen szerződések felek közötti kötelező ereje vonatkozásában, nem sértheti azoknak a jogait, akik az öröklésre alkalmazandó jog szerint kötelezésre vagy egyéb olyan jogra jogosultak, amelytől az örökhagyó nem foszthatja meg őket. Az a jog, amely e rendelet értelmében a végintézkedés megengedtségére és tartalmi érvényességére irányadó lesz az öröklési szerződések és az ilyen szerződések felek közötti kötelező ereje vonatkozásában, nem sértheti azoknak a jogait, akik az öröklésre alkalmazandó jog szerint kötelezésre vagy egyéb olyan jogra jogosultak, amelytől az örökhagyó nem foszthatja meg őket.

öröklési szerződés megkötésétől számított két éven belül megnyílt öröklés esetén terhelik. (Vékás, 2019, p. 81.; Tókey, 2021, p. 2398)¹³¹ A szerződéses örökös a hagyományon és meghagyáson alapuló kötelezettségekért az öröklési szerződés ilyen tartalmú rendelkezése alapján köteles helytállni. (Weiss, 1997, p. 5.; Vékás, 2019, p. 81)¹³²

Az öröklési szerződés életünkben betöltött fontos szerepét uniós szinten is elismerik: az öröklési ügyekre vonatkozó 650/2012/EU rendelet kiemeli, avégett, hogy a polgárok teljes jogbiztonságban élvezhessék a belső piac nyújtotta előnyöket, lehetővé kell tenni számukra, hogy előzetesen megismerjék az öröklésükre alkalmazandó jogot¹³³ és megszervezzék öröklésüket azáltal, hogy megválasztják a saját hagyatékuikra alkalmazandó jogot.¹³⁴ Az öröklési szerződés a 650/2012/EU rendelet szerint a végintézkedés egyik típusa, amelynek megengedettsége és elfogadása tagállamonként változó az Európai Unióban, ezért az öröklési jogoknak a tagállamokban elfogadott öröklési szerződés eredményeként történő megszerzését megkönnyítendő, e rendelet meghatározza, mely jog szabályozza az öröklési szerződések megengedettséget, tartalmi érvényességét és a felekre nézve kötelező erejét, ideértve a szerződések felbontásának feltételeit is¹³⁵ (azaz alapvetően a szerződési dinamika és nem a statika felől tartalmaz előírásokat az európai uniós jogszabály).

„A TKP2021-NKTA-51 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NKTA pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

¹³¹ Ptk. 7: 80. § (4): ekkor a köteleSRész alapjához hozzá kell számítani az öröklési, tartási, életjáradéki vagy gondozási szerződéssel elidegenített vagyon értékének a ténylegesen nyújtott tartás, életjáradék, illetve gondozás értékével nem fedezett részét. Az átruházott vagyon, a nyújtott tartás és a gondozás értékét, valamint az életjáradék összegét az öröklés megnyílásának időpontjában számított értéken kell figyelembe venni.

¹³² BH 2015. 7.: az örökhagyó a szerződéses örökös terhére meghagyta, hogy a hagyatékban fellelhető valamennyi kéziratát, partitúráját és zenei tárgyú művét adja ki a név szerint jelölt karmester barátjának.

¹³³ (37).

¹³⁴ (38).

¹³⁵ (49).

Irodalomjegyzék

Anka Tibor (2014): Az öröklési szerződés. In Osztovits András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja IV. kötet*. Budapest: Opten Informatikai Kft.

Gellért György (szerk.) (1998) *A Polgári Törvénykönyv magyarázata.*, Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Pusztahelyi Réka – Sági Edit (2016): *Öröklési jog*. Miskolc: Novotni Alapítvány.

Boóc Ádám (2022): Észrevételek a tartási és életjáradéki szerződés fogalmához a magyar jogban, rövid kitekintéssel a COVID-19 vírusfertőzés lehetséges hatásaira. *Közjegyzők Közlönye*, 26(3) 23-32.

Eörsi Gyula – Kemenes Béla – Sárándi Imre – Világhy Miklós (1991): *Kötelmi jog, Különös rész (Egyes szerződésfajták)*. Budapest: Tankönyvkiadó.

Fabó Tibor (2020): Az öröklési jog alapvetése. In Benke József (szerk.): *A magyar magánjog alapvetése*. Pécs: PTE ÁJK

Fuglinszky Ádám (2018): A tartási és életjáradéki szerződés. In Fuglinszky Ádám – Tókey Balázs: *Szerződési jog, Különös rész*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó

Jójárt Eszter (2007): Javaslat a tartási és életjáradéki szerződés jogi szabályozásának változtatására, *Polgári Jogi Kodifikáció* 9(3) 19-29.

Jójárt Eszter (2017a): Lehetséges-e az eredeti állapot helyreállítása tartási, életjáradéki és öröklési szerződés érvénytelensége esetén? I. rész. *Családi Jog*, 15(2) 24-31.

Jójárt Eszter (2017b): Lehetséges-e az eredeti állapot helyreállítása tartási, életjáradéki és öröklési szerződés érvénytelensége esetén? II. rész. *Családi Jog* 15(3) 14-20.

Jójárt Eszter (2021): A tartási és életjáradéki szerződés. In Csehi Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja*. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft.

Juhász Ágnes (2018): A tartási jogviszonyok módosításai. *Jog – Állam – Politika*, 10(4) 29-45.

Juhász Ágnes (2019): A tulajdonjog korlátai. In Barzó Tímea – Papp Tekla (szerk.): *Civilisztika II. Dologi jog – Felelősségtan*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, IV. fejezet

Kaprinay Zsófia (2020): *A polgári jogi gyakorlatban leggyakrabban előforduló szerződések. Tartási és életjáradéki szerződés. Polgári jog, kötelmi különös rész*. SZTE Elektronikus Tananyag Archívum, Szeged: SZTE.

Kovács Bálint (2008): Az alimentációs szerződések. In Nochta Tibor – Kovács Bálint – Nemessányi Zoltán: *Magyar polgári jog, Kötelmi jog, Különös rész*. Budapest – Pécs: Dialóg Campus Kiadó.

Kőrös András (2013): A tartási és életjáradéki szerződés. In Petrik Ferenc (főszerk.): *Polgári jog, Kötelmi jog, Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik Rész, Az új Ptk. magyarázata VI/VI*. Budapest: hvgorac.

Kőrös András – Orosz Árpád (2023): Az öröklési szerződés. In Wellmann György (főszerk.): *Polgári jog I-IV. – új Ptk. – Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest: Orac Kiadó Kft. online jogtár

Leszkoven László (2016): A kötelesrész kielégítése és a szerencseszerződések - gondolatok az új Polgári Törvénykönyv 7:80. § (4) bekezdésének ún. "kéteves szabályáról". *Polgári jog*, 1(3) 1-12.

Orosz Árpád (2021): A tartási és életjáradéki szerződés. In Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Nagykommentár a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Kluwer online kommentár

Papp Tekla (2023): Variációk alimentációs kötelmekre, *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás* 11(1) 118-135. <https://doi.org/10.32575/ppb.2023.1.7>

Sóth Lászlóné (2004): Az öröklési szerződéssel kapcsolatos néhány időszerű kérdésről. *Családi jog*, 2(1) 10-14.

Szalma József (2016): A kötelesrész, a végintézkedési szabadság és az öröklési szerződések az európai és a magyar magánjogban. *Jogtudományi Közöny*, LXXI (7-8) 373-383.

Tókey Balázs (2021): Az öröklési szerződés. In Csehi Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja*. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft.

Vékás Lajos (2019): *Öröklési jog*. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó.

Weiss Emília (1997): Az öröklési szerződés – az öröklési jog és a szerződési jog határán. *Közjegyzőke Közlönye*, LXIV (4) 2-7.

Weiss Emília – Vékás Lajos (2014): Az öröklési szerződés. In Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvből*. Budapest: Wolters Kluwer. II. kötet